

GÁLDU ČÁLA

Tidsskrift for urfolksrettigheter Nr. 2/2007

**Samene og de nasjonale parlamentene
– kanaler for politisk innflytelse**

AV EVA JOSEFSEN

Samene og de nasjonale parlamentene – kanaler for politisk innflytelse

av Eva Josefsen

Gáldu Čála nr 2/2007 er en revidert utgave av "Samene og de nasjonale parlamentene", opprinnelig trykket i Gáldu Čála nr 2/2004. Artikkelen presenterer den samiske befolkningens muligheter for politisk innflytelse overfor de nasjonale parlamentene gjennom deltakelse i valg. Eva Josefsen har sett på to innflytelseskanaler, det nasjonale parlament (den direkte kanal) og Sametinget (den indirekte kanal), i Finland, Sverige og Norge. Artikkelen viser at det er betydningsfulle forskjeller mellom landene når det gjelder bruken av kanalene, noe som kan ses både i lys av historiske ulikheter mellom statene, nasjonale partiers fokus på samepolitikk og valgordninger til de respektive nasjonale og samiske parlamentene.

Eva Josefsen er en respektert og anerkjent forsker som også bidrar med innflytelse på agendaen i det samiske samfunnet. Vi takker Eva Josefsen for hennes viktige bidrag i arbeidet med å informere om hvilke rettigheter og muligheter sameer har i dagens samfunn. På vegne av Gáldu ønsker vi alle våre lesere en inspirerende og informativ lesning!

Gáldu Čála – tidsskrift for urfolks rettigheter Nr 2/2007
Redaktør: Magne Ove Varsi

Samene og de nasjonale parlamentene – kanaler for politisk innflytelse
Forfatter: Eva Josefsen

© Eva Josefsen og Gáldu - Kompetansesenteret for urfolks rettigheter
Guovdageaidnu/Kautokeino 2007

Omslagsfoto: Harry Johansen
Grafisk produksjon: Elle Kirste Porsanger, AlfaBehta Grafiske
Trykk: Fagtrykk AS

Meningene som kommer til uttrykk i disse artiklene representerer ikke nødvendigvis oppfatningen til
GÁLDU – Kompetansesenter for urfolks rettigheter

Redaksjonens adresse:
GÁLDU - Kompetansesenteret for urfolks rettigheter
NO 9520 Guovdageaidnu/Kautokeino
Telefon +47 7848 8000 Fax +47 7848 8020
E-post: mov@galdu.org
www.galdu.org

ISBN 82-8144-028-7
ISSN 1504-4270

Forord

Denne artikkelen er en revidert utgave av en artikkel publisert av IWGIA under tittelen "The Saami and the National Parliaments: Direct and Indirect Channels for Influence" i Wessendorf, Kathrin (ed.): *Challenging Politics: Indigenous peoples' experiences with political parties and elections*, IWGIA Document No. 104, Copenhagen 2001. Forrige revisjon ble publisert i tidsskriftet *Gáldu Čála* 2/2004.

Utredningen presenterer to innflytelseskanaler tilgjengelige for den samiske befolkningen i forhold til de nasjonale parlamentene i Finland, Sverige og Norge, nemlig valg av nasjonale parlamenter og valg av Sameting. Utredningen har ikke hatt til hensikt å presentere en dyptgripende analyse av disse kanalene. Det har også vært nødvendig å gjøre noen valg med hensyn til hvilke sider ved innflytelseskanalene som har blitt tatt med. En viktig begrensning for en bredere presentasjon av forholdene på finsk side er den språklige barrieren. Finskspråklige tekster har dessverre ikke vært tilgjengelig for undertegnede. Heller ikke er det mulig å gi annet enn en kort og overfladisk beskrivelse av forholdene i Russland på grunn av relativt lite engelsk- eller skandinaviskspråklig litteratur om emnet.

Jeg vil takke IWGIA for at denne utredningen kunne revideres i 2003 og publiseres på norsk og samisk i regi av *Gáldu - Kompetansesenteret for urfolks rettigheter i Kautokeino*. En takk går også til Karin Mannela Gaup, Rune Fjellheim og Marit Myrvoll for konstruktive innspill og kommentarer i forbindelse med revideringen av utgaven fra 2003, samt Elisabeth Einarsbøl ved *Gáldu - Kompetansesenteret for urfolks rettigheter* for gode kommentarer og forslag til endringer i forbindelse med denne siste utgaven. Eventuelle feil som måtte finnes i utredningen er imidlertid mitt ansvar alene.

Eva Josefsen
Alta, juni 2007

Innhold

1.	INNLEDNING.....	7
2.	SAMENE	8
3.	NASJONAL SAMEPOLITIKK	9
3.1	Statenes tidligere samepolitikk.....	9
3.2	Det formelle grunnlaget for dagens nasjonale samepolitikk	9
3.3	Finland	10
3.4	Sverige	11
3.5	Norge	11
3.6	Forslag til samekonvensjon	12
3.7	Russland.....	12
4.	DEN DIREKTE KANAL.....	14
4.1	Den direkte kanal i Finland	14
4.2	Den direkte kanal i Sverige.....	15
4.2.1	Politisk deltakelse.....	15
4.2.2	Partideltakelse	15
4.3	Den direkte kanal i Norge	16
4.3.1	Den første samepolitiske mobiliseringen	16
4.3.2	Deltakelse og representasjon.....	16
5.	DEN INDIREKTE KANAL	18
5.1	Den samiske kanal i Finland	18
5.1.1	Sameparlamentet (1972 – 1995).....	19
5.1.2	Sametinget i Finland	19
5.2	Den samiske kanal i Sverige	20
5.2.1	Sametinget i Sverige.....	20
5.3	Den samiske kanal i Norge	21
5.3.1	Sametinget i Norge	21
6.	VEIER FOR INNFLYTELSE	22
6.1	Nasjonale parlamenter, partier og samene	22
6.2	Samene og kanaler til de nasjonale parlamentene.....	23
7.	AVSLUTNING.....	25
	Litteraturliste	26

1. INNLEDNING

Denne utredningen tar for seg samenes forhold til nasjonalstatene gjennom valg-systemene og politiske partier. Samisk mobilisering i Finland, Sverige og Norge har opplevd ulik utvikling over tid, og også vilkårene for politisk deltakelse og innflytelse har variert. Utviklingen mot samfunnsmessig likestilling i forholdet mellom samene og storsamfunnet har vært positiv de siste tiårene i det 20. århundret. Den største og mest gjennomgripende endringen skjedde ved etableringen av Sametingene i Sverige, Finland og Norge. Samene i Russland jobber fortsatt under svært vanskelige rammevilkår, både økonomisk, samfunnsmessig og politisk.

Innledningsvis gis det en presentasjon av nasjonalstatenes samiske historie og grunnlaget for dagens nasjonale samepolitikk. Videre vil samenes formaliserte relasjoner til de nasjonale parlamentene presenteres i to hoveddeler; en direkte kanal som består av nasjonale valg til parlamentene, og en indirekte kanal via Sametingene.

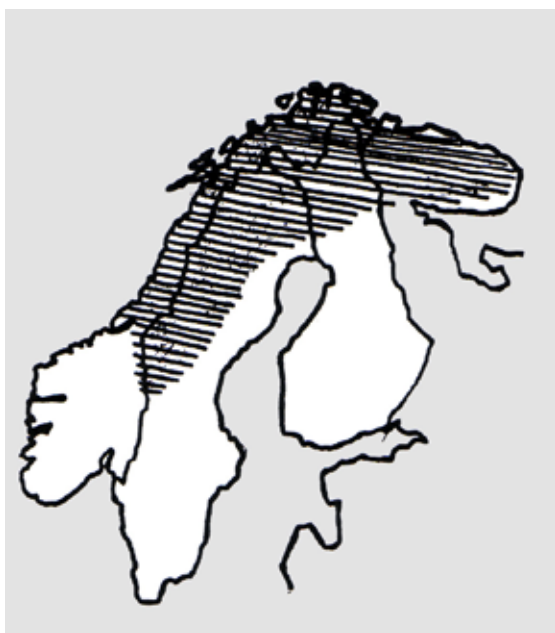
Den direkte kanalen gir mulighet til å påvirke sammensetningen av de nasjonale parlamentene og dermed politikken som føres ved hjelp av stemmeseddelen. Gjennom den indirekte kanalen kan den samiske befolkningen påvirke sammensetningen av Sametingene, og dermed utøve innflytelse over hvilken politikk sametingene skal føre overfor de nasjonale parlamentene.

En slik vinkling betyr ikke at alle viktige beslutninger som angår den samiske befolkningen tas i de nasjonale parlamentene. Den samiske folkegruppen har også andre muligheter for innflytelse enn det som har vært mulig å presentere i denne utredningen. Innflytelse kan også utøves gjennom

lokale og regionale valgkanaler og samarbeidsrelasjoner og -avtaler. Samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Troms fylkeskommune fra 2003 er ett eksempel. Også forvaltningen, både på lokalt, regionalt og sentralt nivå, har en selvstendig rolle i utviklingen av de samiske samfunnene i Finland, Sverige og Norge. Men innenfor rammen av denne utredningen har det dessverre ikke vært mulig å gi en nærmere presentasjon av dette forholdet. Det betyr imidlertid ikke at forvaltningens betydning på noen måte bør overses, verken når det gjelder saksforberedelse eller iverksetting av politiske vedtak.

2. SAMENE

Samene er bosatt i fire land: Sverige, Finland, Russland og Norge. Kartet under viser tradisjonelt samisk bosettingsområde.

Kilde: Myrvoll, 1999, s 11

Det knytter seg store metodeproblemer til å etablere nøyaktig statistikk over det totale antall samer (Pettersen 2004). Dette skyldes blant annet nasjonalstatenes tidligere assimilasjons- og undertrykkelsespolitikk overfor den samiske befolkningen. Man anslår imidlertid at det bor 5000 – 6500 samer i Finland, 17000 – 20000 i Sverige, ca 2000 i Russland og 40000 – 45000 i Norge (Eriksson 1997). Samene er i mindretall i nesten hele sitt bosettingsområde, med unntak av kommunene Kautokeino og Karasjok i Norge, og Utsjok kommune i Finland. Det kan også være andre kommuner som har samisk flertall uten at det i dag foreligger

tallmateriale som bekrefter dette.

I underkant av 10 % av samene er aktive innenfor reindriftsnæringen. Deler av den samiske befolkning har sitt utkomme fra jordbruk, fiske og utmarksnæringer, mens mange samer i dag er sysselsatt i det øvrige arbeidsmarkedet. Samisk språk kan deles inn i ni dialektgrupper, som går på tvers av landegrensene. Mange samer snakker ikke samisk.

3. NASJONAL SAMEPOLITIKK

3.1 Statenes tidligere samepolitikk

Statenes samepolitikk i Norden fra 1800-tallet og fram til etter andre verdenskrig var basert på assimilering. Dette innebar at samer skulle erstatte egne kulturelle kjennetegn og språklige særtrekk med tilsvarende ferdigheter fra majoritetskulturen. Samisk kultur, språk og næringsliv ble sett på som en hindring for konsolideringen av nasjonalstatene og den generelle samfunnsutviklingen, en holdning som fant sitt ideologiske fundament i sosialdarwinismen (Nystø 1993b). Dette ideologiske fundamentet ble bygd inn i alle samfunnsstrukturer; lovgivning, utdanning, forskning og praktisk politikk. Det fantes imidlertid nasjonale forskjeller. I Sverige ble det fra begynnelsen av 1900-tallet ført en segregasjonspolitik overfor reindriftssamene og en assimilasjonspolitik overfor andre samer, mens man på norsk side holdt fast ved assimilasjonspolitikken overfor alle samer. På finsk side var ikke assimilasjonspolitikken like eksplisitt uttrykt som i Norge. Styrken i de ulike statenes forsøk på å frata samene deres språk og kultur varierte derfor i styrke (Sjølin 1996).

I siste halvdel av det 20. århundre ble denne ideologien etter hvert erstattet av en mer positiv holdning fra statlige myndigheter, blant annet ved at man innførte individuelle universelle menneskerettigheter. Etter hvert utviklet det seg en internasjonal forståelse av at det ikke var mulig å behandle alle likt etter likelydende standarder. Det vokste fram en erkjennelse av at statsborgerne kunne ha ulik kulturell bakgrunn, samtidig som storsamfunnene var preget av majoritetskulturen. Denne erkjennelsen medførte en dreining i positiv retning når

det gjaldt statens forhold til minoritetsgrupper og urfolk.

Samenes krav om kollektive rettigheter har sin begrunnelse i deres status som urfolk. Urfolksrettigheter er et svar på omstendigheter de ikke selv har valgt. De viktigste omstendighetene er kulturell tilhørighet og at "deres *historiske bosetingsområder* er blitt mer eller mindre tvangsmessig innlemmet i nasjonalstaten" (Oskal 1998, s 149). Dette innebærer at urfolk er kollektivt innlemmet i staten uten eget samtykke.

Den politiske forståelsen av forholdet mellom majoritet og minoritet, mellom stat og samer har altså gjennomgått en endring. Med etableringen av de nasjonale Sametingene aksepterte statene prinsippet om grupperettigheter. Ikke bare har etableringen av Sametingene ført til en strukturell endring av de nasjonale politiske systemene, men også til utvidet forståelse av det representative demokratiet (Broderstad 1999).

Parallelt med utviklingen i forståelsen av forholdet stat – urfolk skjedde det altså en endring i forståelsen av representativitet gjennom numeriske valg. I erkjennelsen av at prinsippet om lik vektning av stemmer ved valg i flerkulturelle samfunn stiller etniske minoriteter i et konstant mindretall prisgitt det konstante flertallets vilje, ble det derfor søkt etter ordninger som i større grad skulle sikre at samene skulle ha en stemme og bli hørt.

3.2 Det formelle grunnlaget for dagens nasjonale samepolitikk

De siste tiårene har det skjedd en positiv utvikling når det gjelder samiske spørsmål.

Samepolitiske saker har fått en relativt sett større oppmerksomhet og plass på den rikspolitiske dagsorden enn noen gang tidligere. Det har blitt vedtatt lover og bestemmelser som formelt gir en sterkere sikring av samiske rettigheter. Disse strukturelle endringene har skapt nye rammebetingelser for samisk politisk virksomhet, og samene som folk har oppnådd en potensielt større innflytelsessfære enn tidligere. Det er imidlertid nasjonale variasjoner med hensyn til hvor langt nasjonalstaten er villig til å forplikte seg i forhold til å utvide same- nes politiske rettigheter, og til å anerkjenne samene som urfolk og som en folkegruppe med krav på kollektive rettigheter utover ordinære statsborgerrettigheter.

Det formelle grunnlaget for nasjonal samepolitikk i Finland, Sverige og Norge står på to stolper, folkeretten og nasjonal lovgivning. Selv om internasjonale konvensjoner er ratifisert, det vil si godkjent av staten, så innebærer ikke det at disse konvensjonene automatisk har fått samme status som nasjonal lovgivning. I noen land er det nødvendig med en særskilt gjennomføring, for eksempel ved at konvensjonene eksplisitt tas inn i det nasjonale lovverket.

Folkeretten består av en rekke internasjonale avtaler og konvensjoner som statene har sluttet seg til, eller ratifisert. *FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter fra 1966*, som alle tre landene har ratifisert, og *ILO-konvensjon nr 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater*, som Norge har ratifisert, er to av de mest sentrale konvensjonene.

Artikkel 27 i FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter fra 1966 slår fast at *"I de stater hvor det består etniske, religiøse og språklige minoriteter, skal de som tilhører slike minoriteter, ikke berøves retten til, sammen med andre medlemmer av sin gruppe, å dyrke sin egen kultur, bekjenne og praktisere sin egen religion, eller bruke sitt eget språk"*. FN har videre slått fast at artikkelens kulturbegrep også omfatter det materielle grunnlaget¹ for samisk kultur. En slik fortolkning har også nasjonalstatene sluttet seg til.

ILO-konvensjon nr. 169 refereres hyppigst til når det gjelder samiske landrettigheter som er slått fast i artikkel 14 og 15. I tillegg er det i konvensjonen bestemmelser om at statene har plikt til å rådføre seg med urfolkene (artikkel 6) og om at det skal tas hensyn til urfolks sedvaner ved anvendelse av nasjonale lover og forskrifter (artikkel 8). Konvensjonen inneholder også artikler som blant annet omhandler retten til opplæring, sysselsetting, helse og utdanning.

3.3 Finland

I den finske grunnloven er det tatt inn to bestemmelser som omfatter samiske rettigheter. I § 17, 3. ledd anerkjennes same- nes status som urfolk, samt rett til å bruke sitt morsmål ved henvendelse til myndighetene. I § 121, 4. ledd slås det fast at samene har språklig og kulturell autonomi innenfor hembygdsområdet² i den utstrekning det er fastsatt i annen lovgivning.

I 1995 vedtok Finlands riksdag en Same- tingslov (nr. 974 av 17. juli 1995). I § 1 finner man følgende formulering om kulturell autonomi innenfor hembygdsområdet: *"Samerna så som ett urfolk skall, enligt vad som stadgas närmare i denne lag, tillförsäkras kulturell autonomi inom sitt hembygdsområde i ärenden som angår deras språk och kultur"*. Videre slås det i § 5 fast at Sametinget skal kunne behandle alle saker som angår same- nes språk, kultur og stilling som urfolk.

Til forskjell fra både Sverige og Norge er myndighetene forpliktet til å forhandle med Sametinget om alle viktige beslutninger som enten direkte eller indirekte kan påvirke same- nes stilling som urfolk. I § 9 står det: *"Myndigheterna skall förhandla med sametinget om alla vittsyftande och viktiga åtgärder, som på et direkt och särskilt sätt kan inverka på samarnas ställning som et urfolk (...)"*. Sammenlignet med Sverige og Norge, har samene i Finland dermed de sterkest lovfestede rettighetene.

Det viser seg imidlertid at disse formelle rettighetene ikke har blitt omsatt til praktisk politisk handling i noen særlig grad. Det er ikke blitt etablert noen omfattende

¹ I denne sammenhengen henviser dette begrepet på land- og naturressurser.

² Dette området omfatter kommunene Enontekiö, Enare og Utsjoki, og reinbeiteområdet i Sodankylä kommune.

formelle strukturer eller felles arenaer av betydning mellom Sametinget og den finske regjering som sikrer at intensjonene i lovverket om samisk innflytelse blir oppfylt. Myndighetenes lovfestede forhandlingsplikt med samene framstår derfor som en bestemmelse med lite faktisk innhold. Samtidig er kompetansen på samiske spørsmål lav, både i den sentrale statsforvaltningen og blant finske politikere. Denne kompetansemangelen omfatter også liten kjennskap til finske lovbestemmelser om samiske spørsmål. Samiske saker sorterer i hovedsak under Justitieministeriet (Det finske justisdepartementet). Men også andre ministerier håndterer samiske saker. For eksempel har Jord- og skogsministeriet ansvar for reindrift, fiske og viltforvaltning, mens Undervisningsministeriet har ansvar for undervisnings- og kulturvirksomhet. I tillegg finnes det en samedelegasjon under ledelse av landshövdingen i Lapplands län, som har seks medlemmer oppnevnt fra seks ministerier og seks medlemmer oppnevnt av Sametinget (Nordisk samekonvensjon 2005).

3.4 Sverige

I Sverige er samenes status som urfolk ennå ikke nedfelt i lovs form. I forbindelse med Sveriges ratifisering av Europarådets rammekonvensjon om vern av nasjonale minoriteter og Den europeiske pakt om regions- og minoritetsspråk³ ble det imidlertid uttalt at samene er en urbefolkning. Statusen som urfolk er likevel ikke nedfelt i grunnloven. Svenske myndigheters begrunnelse er at den svenske grunnlovens bestemmelser om at etniske, språklige og kulturelle minoriteter skal gis mulighet til å beholde sin kultur og samfunnsliv også gir samene et grunnlovsmessig vern.⁴ Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen har også vært en del av svensk nasjonal lovgivning siden 1995⁵, i tillegg til at Sverige har ratifisert FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og dermed forpliktet seg til å følge opp blant annet artikkel 27.

Når det gjelder ILO-konvensjon nr. 169 ble det i SOU 1999:25 drøftet hvilke betingelser som må være oppfylt før en ratifisering kan finne sted. Sverige har fortsatt ikke ratifisert denne konvensjonen.

I 1992 vedtok Sverige en sametingslov (Sametingslag 1992:1433). Loven regulerer Sametingets virksomhet og slår fast at Sametinget er en statlig myndighet og i hovedsak å anse som et statlig forvaltningsorgan. I tillegg er Sametinget et folkevalgt organ, valgt av og blant den samiske befolkning. Det er Landbruksdepartementet som er ansvarsdepartement for samiske saker. I departementet er det Same- og utdanningsenheten som arbeider med samiske saker og reindriftssaker, i tillegg til at enheten også har ansvar for høyere utdanning og forskning knyttet til næringer, bevaring av genressurser, genteknikk, jakt- og viltpleie, jordpolitiske spørsmål og jordbrukets landspørsmål (www.regeringen.se). Ansvaret for spørsmål som angår samisk språk og kultur sorterer inn under Kulturdepartementet, mens Utdanningsdepartementet har ansvaret for sameskolen.

3.5 Norge

Hans Majestet Kong Harald V sa under åpningen av Sametinget i 1997: *"Den norske stat er grunnlagt på territoriet til to folk – nordmenn og samer"* (Hætta 1998). Dette hadde tidligere også kommet til uttrykk i St.meld. nr. 52 (1992-93).

I Norge er FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter en del av intern norsk lovgivning⁶. Norske myndigheter har også ratifisert ILO-konvensjon nr. 169 i 1990. Denne konvensjonens artikkel 13 og 14 har særlig betydning for samiske landrettigheter. I 1987 vedtok Stortinget Sameloven (lov av 12. juni nr. 56 1987). § 1 slår fast at: *"Lovens formål er å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe i Norge kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv."* Omtrent samme formulering er tatt inn som § 110 a) i grunnloven.⁷ Kapittel to i Sameloven gir bestemmelser om

3 Framework Convention for the Protection of National Minorities (Strasbourg, 1.II.1995), European Charter for Regional or Minority Languages, Strasbourg (5.XI.1992)

4 I SOU 2002:77 ble det fremmet forslag om at samenes stilling som urfolk grunnlovsfestes.

5 Lag (1994:1219) Om den europeiske konvensjonen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grunnläggande friheterna.

6 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett av 21. mai 1999.

7 Samenes status som urfolk i Norge er forankret i offisiell norsk samepolitikk, blant annet gjennom ILO-konvensjon nr. 169. Men urfolksstatusen er ikke nedfelt i noe nasjonalt lovverk, verken i form av formell lov eller grunnloven, selv om f.eks. finnmarksloven viser til at loven skal gjelde med begrensninger av ILO 169.

Sametinget. § 2-1 slår fast at "Sametingets arbeidsområde er alle saker som etter tingets oppfatning særlig berører den samiske folkegruppe". Kapittel tre gir bestemmelser om bruk av samisk språk i offentlige organ samt geografiske og forvaltningsmessige avgrensninger. Samisk er et offisielt språk i Norge.

3.6 Forslag til samekonvensjon

I 2005 ble det lagt fram et forslag til Nordisk samekonvensjon, utarbeidet av en ekspertgruppe med regjeringsoppnevnte medlemmer fra Norge, Sverige og Finland. Konvensjonen er på til sammen 51 artikler og har som formål at det samiske folk skal kunne sikre og utvikle sitt språk, kultur, næringer og samfunnsliv med minst mulig hinder av landegrensene. Konvensjonen angir minsterettigheter, slår fast at samene er urfolk i de tre landene og at samene har rett til selvbestemmelse. Statenes ansvar vil omfatte alle styringsnivå: nasjonalt, regionalt og lokalt.

Konvensjonen er delt inn i til sammen syv kapitler som blant annet omfatter samisk styring gjennom sametingenes rettigheter og deres forhold til staten, samisk språk og kulturens status gjennom blant annet samiske medier, utdanning og forskning, samisk rett til land og vann og samiske næringer.

I forordet er de finske representantenes vanskeligheter med å godkjenne enkelte deler av konvensjonen nevnt, herunder artikkel tre om retten til selvbestemmelse, kapittel fire om samisk rett til land og vann og artikkel 42 om reindrift som samisk næring. Konvensjonen har imidlertid tilslutning fra alle medlemmene, den har vært ute til høring og er for tiden til behandling i de ulike regjeringene.

Russland omfattes ikke av konvensjonsforslaget.

3.7 Russland⁸

Russland har ratifisert FN-konvensjon om sivile og politiske rettigheter, og er i likhet med de øvrige land med samisk bosetting forpliktet i forhold til konvensjonen og

dens artikkel 27. Konvensjonen er en del av intern russisk rett (Ravna 2002). ILO-konvensjon nr. 169 er derimot ikke ratifisert av Russland.

I likhet med Finland og Norge, har også Russland en bestemmelse i grunnloven som skal gi vern for urfolk, hvor det heter at:

Den russiske føderasjon garanterer for rettigheter til de små folkene i henhold til generelle aksepterte prinsipper og standarder av internasjonale regler og internasjonale avtaler, som den russiske føderasjon har sluttet seg til.

(Ravna 2002, s 154)

Lovgivning på føderalt eller regionalt nivå er underlagt den russiske føderasjons grunnlovsbestemmelser.

Det russiske parlamentet vedtok 30. april 1999 "Lov om garanti for rettighetene til de fåtallige urfolkene innen den russiske føderasjon", også kalt "urfolksloven" (Ravna 2002). Loven gir blant annet rettigheter for urfolk til å delta på områder som rådgivning og kontroll med tradisjonelle landområder og når det gjelder tradisjonelle levemåter og næringsveier. Loven gir ikke en sterk rettsbeskyttelse, men danner likevel et lovgrunnlag (Ravna 2002). På tross av disse formelle bestemmelsene om urfolks rettigheter, opplever urfolkene selv derimot at de blir utestengt fra sine tradisjonelle landområder av andre økonomiske interesser (IWGIA 2002). Også samisk språk, kultur og naturgrunnlaget for kulturen i Russland er derfor under hardt press. Som et fåtallig urfolk har samene generelt sett liten mulighet til å nå fram til russiske myndigheter, verken gjennom å bruke stemmeseddelen eller ved at folkevalgte representanter gir prioritet til samene og urfolkene generelt. Dumaen i Murmansk fylke vedtok imidlertid et reglement i 1997 hvor det sies at statlige organ i Murmansk skal bistå samene i å gjennomføre deres rettigheter (Rantala 2005). Lovozero kommune har også ansatt en person til å ivareta urfolkssaker (Rantala 2005).

⁸ Utover dette delkapitlet vil utredningen ikke drøfte samenes og urfolks innflytelseskanaler på russisk side nærmere. Det finnes lite skriftlig materiale på engelsk eller skandinavisk om disse forholdene, og det var derfor ikke mulig å behandle temaet i denne utredningen.

De russiske samene er organisert i to foreninger, Guoládaga Sámi Searvi (Kola Sameforening) som ble etablert i 1989, og Murmanskka guovllu Sámesearvi (Murmansk sameforening). Begge disse foreningene er medlemmer i Samerådet,⁹ som for øvrig har status blant annet som "permanent participant"¹⁰ i Arktisk råd. Samene på russisk side kan derfor la sin stemme bli hørt gjennom dette organet. Samtidig har samene på russisk side også en mulighet til å arbeide gjennom den russiske urfolksorganisasjonen RAIPON.¹¹ Dette innebærer at samene i Russland kan øke sin innflytelse gjennom deltakelse i ulike internasjonale fora gjennom deltakelse i disse to organisasjonene som har status som NGOs¹² i ulike internasjonale organisasjoner.

For samene på russisk side er det også viktig at samene i de øvrige nordiske land er solidariske og bruker de mulighetene som måtte åpne seg til å påvirke russisk politikk og politikere i en positiv retning, både når det gjelder sosiale rettigheter og urfolksrettigheter.

---

9 <http://www.saamicouncil.net/?deptid=1113>

10 Status som "permanent participant" betyr at urfolksrepresentantene har de samme formelle rettighetene som en stat, men unntak av stemmerett. Dette innebærer at de skal informeres, konsulteres, ha rett til å fremme forslag til nye saker på rådets dagsorden og ha rett til å delta på alle møter på alle nivå i Arktisk råd.

11 <http://www.raipon.org/>

12 NGO: Non-Governmental Organizations eller ikke-statlige organisasjoner.

4. DEN DIREKTE KANAL

Med den direkte kanal menes her systemer som regulerer sammensetning av, og deltakelse i nasjonale folkevalgte organ. Det bærende prinsipp er et valgsystem der hver borger har én stemme med samme vekt, og hvor beslutninger fattes gjennom flertallsprinsippet. I dette systemet har samene de samme formelle rettigheter som den øvrige befolkningen.

I de vestlige demokratiene er ideologiske skillelinjer organisert inn i nasjonale partier. Samiske spørsmål må også innpasses i disse systemene som er preget av majoritetens kultur- og samfunnsforståelse, og konkurrere om oppmerksomhet med saker av nasjonal interesse. Hvordan samene bruker den direkte kanalen varierer fra land til land. I Sverige har samene historisk sett avvist nasjonale partier som et aktuelt veivalg for å fremme samepolitiske saker. Derimot har det i Norge vært en tettere kobling. Dette skillet viste seg allerede på det første samiske landsmøte i Trondheim i 1917, hvor det blant de svenske *samene* "var en overveldende majoritet for en politikk uavhengig av partipolitikk"¹³ (Minde 1996, s 3). Finske samer deltar i nasjonale partier i større grad enn de svenske, men synes å bruke disse kanalene mindre offensivt enn de norske. At valgkanalen er blitt brukt forskjellig kan, i alle fall delvis, skyldes at statenes politikk overfor samene har vært ulik i de tre landene, og at de samiske samfunnene derfor har utviklet seg forskjellig.

Forslag om egne plasser for samene i nasjonalforsamlingene har sporadisk vært fremmet, men er så langt ikke blitt tatt opp til vurdering verken i Finland, Sverige eller Norge. Dette har da heller ikke vært et

prioritert krav fra samiske organisasjoners side. Det finnes imidlertid eksempler på at urfolk har direkte representasjon i nasjonale folkevalgte parlament. Danmark har en bestemmelse i grunnloven som slår fast at Grønland skal være representert i Folketinget (NOU 1984:18). På New Zealand har maoriene hatt faste plasser i nasjonalforsamlingen siden 1867 (McGill 1996-97).

4.1 Den direkte kanal i Finland

Ordinært valg til den finske Riksdagen holdes hvert fjerde år og alle statsborgere over 18 år har stemmerett. De som vil bli valgt til riksdagsrepresentanter må være stemmeberettiget til riksdagsvalget. Presidenten kan skrive ut nyvalg. Landet er delt inn i femten valgkretser, og folketallet bestemmer antallet representanter fra hver krets. Det velges til sammen 200 representanter.

Valg i Finland bygger på proporsjonal representasjon, samtidig som velgerne har innflytelse på personvalget. Det kan stilles lister gjennom et parti eller et valgforbund, men kandidatene står ikke i rangert rekkefølge på disse listene. Velgerne gir derfor sin stemme både til en liste og til en person som står oppført på lista. Denne personstemmen regnes som en stemme avgitt til partiet, og summen av personstemmer til partiet bestemmer hvor mange mandater hvert parti får i en krets (Heidar og Berntzen 1993). Antall personlige stemmer kandidatene får, bestemmer hvem av dem som får partiets mandater.

Den samiske befolkningen i Finland har til nå ikke vært representert i den finske riksdagen (Aikio 1994). Siden 1978 har imidlertid Riksdagens komiteer gjennom-

¹³ Min oversettelse av: "was an overwhelming majority for a policy independent of party politics."

ført høringsmøter med samiske representanter. Ingen finske partier har vedtatt egne samepolitiske program, men partiene har vært under påvirkning av samiske medlemmer. Denne påvirkningen er imidlertid vanskelig å registrere, fordi partiene ikke har samiske spørsmål på dagsordenen og heller ikke klare samepolitiske mål. Tvert om er begrepet "samepolitikk" sjelden brukt, fordi samiske politikere ikke ønsker å "irritere" den finske majoriteten (Eriksson 1997). Finske samer har imidlertid blitt valgt inn i kommunestyrene som representanter for finske partier i de samiske kommunene i Nord-Finland, i tillegg til at samer også har vært innvalgt på samelister uten partitilknytning.

4.2 Den direkte kanal i Sverige

Ordinært valg til Riksdagen holdes hvert fjerde år. Samme dag holdes også valg til landsting og kommuner. Alle statsborgere over atten år har stemmerett. Landet er delt inn i 29 valgkretser ved valg til Riksdagen. Valgkretsene sammenfaller med få unntak med länsinndelingen (fylke). Det velges tilsammen 349 riksdagsrepresentanter. De som vil bli valgt må være stemmeberettiget til riksdagsvalget. Man må også være nominert av et politisk parti eller en politisk gruppering. Kandidatene står i rangert rekkefølge.

4.2.1 Politisk deltakelse

Samer har ikke vært innvalgt i den svenske Riksdagen siden allmenn stemmerett ble innført (Sjølin 1996)¹⁴. Forslag om samisk representasjon ble lagt fram for Riksdagen, både i 1920 og 1930, og i 1940 ble det fremmet et forslag om å etablere en "lappriksdag" som blant annet skulle utpeke samiske riksdagsrepresentanter (Sjølin 2002, s 51 – 56). Siden dette har det ikke vært fremmet skriftlige krav om egne samiske plasser i den svenske Riksdagen. Når det gjelder å

sikre at samene kunne møtes for å ivareta egne interesser, dekket svenske myndigheter møtekostnadene i 1937 og 1948 for å innhente samiske synspunkter på lovforslag som ble behandlet i Riksdagen (Sillanpää 1994). Dette kan tolkes som et uttrykk for at svenske myndigheter ønsket at sameenes synspunkter skulle bli hørt. Imidlertid er dette bare to enkelthendelser mot et bakteppe av statlig formynderskap og manglende rettigheter som folk. Dette ble uttrykt slik så sent som i 1974: *"Staten som samernas beskyddare ble ett dårligt skydd i ärenden där staten själv var intressent. Det är i dag staten som vållar samerne det största intrånget"* (Dahlström 1974, s 109).

4.2.2 Partideltakelse

Allerede på det første samiske landsmøtet i Trondheim i 1917 avviste de svenske sameene at et samarbeid med nasjonale partier var aktuelt. Det samme skjedde året etter, i Östersund i 1918, på det første landsmøtet for samene i Sverige. Også der var det et flertall for at man ikke skulle drive ordinær partipolitikk. En hovedforklaring på dette kan være den historiske konflikten mellom reindrifta og andre næringer. De svenske nasjonale partiene ble i denne konflikten ikke oppfattet som naturlige alliansepartier. Tvert imot ble de oppfattet som talerør og medspillere for jordbruks- og skogsbruksinteressene. En annen forklaring kan være at samene ønsket å følge en partipolitisk nøytral linje slik at man sto friere til å påvirke de eksisterende beslutningsprosene uten å låse seg til enkeltpartier (Sjølin 1996).

Ettersom samene hadde valgt en partipolitisk nøytral strategi, fantes det sjelden samer på valglistene, og heller ikke personer i partiene som hadde god kunnskap om samiske forhold. Konsekvensen av dette kan sies å ha kommet til uttrykk blant annet da Riksdagen i sin debatt om SOU 1989:41

¹⁴ Allmenn stemmerett i Sverige ble innført i 1908-1910 for menn og i 1918-20 for kvinner. Rolf Sjølin har gitt en framstilling av samenes politiske deltakelse i Sverige (1996, 2002). Før 1910 var stemmeretten knyttet opp mot fast eiendom og innbetaling av skatt. Svensk politikk på denne tiden hadde som utgangspunkt at ikke-reindriftssamer skulle assimileres, mens reindriftssamene skulle segregeres. Dette innebar at bofaste samer med eiendom eller fast, skattbar inntekt formelt sett hadde samme rettigheter som den svenske befolkningen, også stemmerett. Reindriftssamene var imidlertid fritatt for skattelegging. Dermed hadde de formelt sett heller ikke stemmerett, selv om dette ble ulikt praktisert fra kommune til kommune. Etter 1910 hadde alle samiske menn allmenn stemmerett, på lik linje med den øvrige befolkning. Stemmeretten var imidlertid fortsatt avgrenset i forhold til ubetalt skatt, ikke utført verneplikt, eller mottatt støtte fra fattigkassa. Et spesielt unntak var samene i Jämtland län som ikke ble innført i det ordinære manntallet i kommunene, men i egne "Lappförsamlingar". Dermed hadde de ikke formell tilhørighet til en kommune, og fikk heller ikke stemmerett. Dette gjaldt både reindriftssamer og bofaste samer. Unntaket var samer som hadde fast eiendom, de ble manntallsinnskrevet i kommunen og fikk stemmerett. Jämtlandssamenes politiske status ble normalisert så sent som i 1940 (Sjølin 1996).

som omhandlet samerett og sametinget ”åpenbarte mangel på innsikt og kompetanse om samiske forhold” (Nystø 1993b, s 48). Det viste seg at den samepolitiske debatt blant riksdagsrepresentantene i stor grad ble å dreie seg om reindriftsnæringen, uten at dette ble satt inn i en helhetlig samepolitisk kontekst. Nasjonal svensk samepolitikk har altså vært reindriftsfokusert helt opp til nåtid og hvor tilknytning til denne næringen var å regne som det objektive kriterium for etnisk samisk identifikasjon (Mörkenstam 1999).

Før etableringen av Sametinget ble det ikke stilt samiske lister, verken til kommune-, läns- eller Riksdagsvalg. Etter at Sameetinget er kommet i funksjon, og de samiske organisasjonene har etablert egne samiske partier, har flere av disse partiene stilt lister til kommunevalg og fått representasjon. En annen utvikling som har skjedd de siste årene, er at flere svenske partier har utarbeidet egne samiske program. Dette gjelder blant annet Vensterpartiet, Miljøpartiet og Sosialdemokraterna.

4.3 Den direkte kanal i Norge

Valg i Norge bygger på proporsjonal representasjon. Ordinært valg til Stortinget holdes hvert fjerde år og alle statsborgere over atten år har stemmerett. Landet er delt inn i nitten valgkretser ved Stortingsvalget. Stortinget består av 165 representanter.

De som vil bli valgt, må være stemmeberettiget til Stortingsvalget. Man må også være nominert av et politisk parti eller et valgforbund eller stå på en godkjent liste. Kandidatene er ført opp i rangert rekkefølge.

4.3.1 Den første samepolitiske mobiliseringen

I 1906 ble en same for første gang valgt inn på Stortinget. Isak Saba representerte det sosialistiske parti for Øst-Finnmark og ble valgt inn på grunnlag av to program, hvorav det ene var samepolitisk. Den nordsamiske mobiliseringen var i stor grad en sjøsamisk bevegelse med bakgrunn i fornorskningspolitikken og den økonomiske forverringen for sjøsamene (Drivenes

og Jernsletten 1994). Det viste seg imidlertid at Saba stort sett ble stående alene i Stortinget med sine forsøk på å bremse fornorskningen av samene. Han hadde heller ikke støtte i sine forsiktige framstøt fra sine egne partifeller. Det var bred politisk enighet på Stortinget om Norges assimileringspolitikken overfor både samene og andre minoriteter, en enighet som ikke viste tegn til endring før etter 1945.

Også blant sørsamene skjedde det en mobilisering. Sørsamenes motivasjon var, i likhet med de svenske samene, forsvar av reindriftsinteressene som var under hardt press fra myndighetene. Det faktum at næringsinteresser og -konflikter fikk mest oppmerksomhet, samtidig som sørsamene var fåtallige, gjorde en eventuell alliansebygging mot norske partier svært vanskelig (Drivenes og Jernsletten, 1994, Minde 1980). Dette ga seg imidlertid utslag i indre samhold mellom sørsamene som igjen sørget for at de fleste sørsamiske foreningene overlevde 1930- og 1940-tallet.

Rundt 1920 forsøkte samebevegelsen i Nord-Norge, i likhet med sørsamene og samene på svensk side, å holde seg utenfor norsk partipolitikk. I 1921 stilte samebevegelsen i Finnmark fylke egne lister til Stortingsvalget. Det samme skjedde i Nordland fylke i 1924. Man var imidlertid langt unna det antall stemmer som krevdes til å få et stortingsmandat. Disse to forsøkene, og et samepolitisk tillegg til Arbeiderpartiets valgprogram i 1924, markerte slutten på den samepolitiske mobiliseringen rettet mot Stortinget for flere tiår framover. Eventuelle stortingsrepresentanter med samisk bakgrunn fra denne perioden og fram til 1990-tallet, ble ikke valgt inn på samepolitisk grunnlag og tok heller ikke samepolitiske initiativ i noen betydningsfull grad (Minde 1995).

4.3.2 Deltakelse og representasjon

Etter 1945 skjedde det igjen en samisk mobilisering, denne gangen gjennom etablering av nasjonale samiske organisasjoner. ”Samene i Sverige og Norge førte ann på 50- og 60- tallet. Gjennombruddet kom i Finland hvor et folkevalgt samisk parlament ble etablert i 1973. I Norge skjedde det

*en markant endring i den offentlige opinionen på 80- tallet når det gjaldt sameness situasjon.*¹⁵ (Magga 1994). Konflikten mellom samene og staten over utbyggingen av Alta/Kautokeino-vassdraget skapte en politisk legitimitetskrise for norske myndigheter, noe som førte til at det politiske klimaet for samiske spørsmål endret seg i positiv retning.

Å søke makt gjennom deltakelse i det nasjonale valgsystemet er hovedsaklig et norsk fenomen i denne perioden. Samebevegelsen gjorde det mulig igjen å stille samelister. Dette skjedde for første gang etter 1945 ved Stortingsvalget i Finnmark i 1969 (NOU 1984:18). Det ble etter dette stilt samelister ved kommune-, fylkestings- og stortingsvalg i både Finnmark, Troms og Nordland fylker. Det har også vært innvalgte samer på norske partilister til både kommunestyre, fylkesting og Storting som har jobbet aktivt med samepolitiske spørsmål. Samefolkets parti ble godkjent som et landsdekkende parti i 1999.

Direkte samisk representasjon på Stortinget har blitt foreslått flere ganger. I 1969, da det ble stilt sameliste i Finnmark til Stortingsvalget, het det blant annet at *"tiden nå er inne til å forandre Norges grunnlov slik at samenes rett til representasjon i Norges Storting blir lovfestet"* (NOU 1984:18, s 479). I 1974 foreslo partiet Venstre at det skulle tas inn et tillegg i grunnloven om at samene i Norge skulle velge to egne representanter. Krav om direkte representasjon på Stortinget gjennom faste mandater har imidlertid aldri vært noen kampsak for samiske organisasjoner. Det var kravet om et eget folkevalgt organ som ble kjørt fram for å styrke samenes demokratiske rettigheter.

¹⁵ Min oversettelse av: "The Sámi in Sweden showed the way in the 1950s and 1960s. The breakthrough came in Finland, where an elected Sámi parliament was established in 1973. In Norway, a major change occurred in public opinion about the Sámi situation during the 1980s."

5. DEN INDIREKTE KANAL

Den samiske kanalen, eller indirekte kanal, til de nasjonale parlamentene er de samiske folkevalgte parlamentene (Sametingene). Valgene skjer gjennom direkte valg på grunnlag av et valgmanntall over samer med stemmerett. Innskriving i Sametingenes valgmanntall er frivillig. For øvrig følger valgordningene langt på vei samme modell som ellers gjelder i de respektive landene. Dermed er det også en del ulikheter mellom de tre sametingene.

De samiske parlamentene er etablert ut fra en erkjennelse om at samene alltid vil være en liten minoritet i de nasjonale politiske systemene, og at den ordinære (direkte) valgkanalen ikke sikrer at de samiske stemmene blir hørt. Opptakten til den indirekte kanal var framveksten av nasjonale samiske organisasjonene etter andre verdenskrig. Forløperne var lokale sameforeninger, samt ikke-samiske organisasjoner, hvor de fleste medlemmene kom fra akademiske miljøer med samiske språk- og kulturspørsmål som hovedområde. Nordisk Sameråd ble etablert i 1956 som en sammenslutning av samiske riksorganisasjoner fra Sverige og Norge og Sameparlamentet i Finland. Da grensene mot øst ble åpnet, og russiske samer kunne delta som medlem, ble navnet endret til Samerådet. Rådet mottar årlig driftsmidler over Nordisk ministerråds budsjett.

Sametingene i Finland, Sverige og Norge etablerte i år 2000 et felles nordisk samarbeidsorgan, Samisk parlamentarisk råd. Samerådet og samene i Russland har observatørstatus i rådet. Samisk parlamentarisk råd skal ivareta samenes interesser

og styrke det samiske samarbeidet over landegrensene. Målsettingen er også å samordne den samiske stemme internasjonalt og spesielt i forhold til andre urfolk i verden. Ledervervene roterer mellom de tre landene. I en fireårsperiode skal sametingene vekselvis ha vervene som president eller visepresident i en periode på 16 sammenhengende måneder. Sekretariatsfunksjonen ligger hos det Sametinget som har presidentvervet.

5.1 Den samiske kanal i Finland

Lapin Sivistysseura ble etablert i 1931 og var den første organisasjonen som jobbet med samiske spørsmål i Finland. Initiativet ble tatt av ikke-samiske byråkrater og akademikere med samisk språk og kultur som fagfelt. Medlemsmassen var også i stor grad ikke-samisk (Jernsletten 1995, Sillanpää 1994). Organisasjonen var i mange år en av de mest innflytelsesrike i Norden med formål å fremme oppmerksomhet omkring samisk kultur. I 1945 etablerte samene en egen organisasjon, Saami Litto. Denne organisasjonen framsto imidlertid aldri som en sterk nasjonal samisk pressgruppe overfor finske myndigheter (Sillanpää 1994). Ettersom finske samer ikke har eksklusiv rett til reindrift har det heller ikke utviklet seg noen sterk samisk reindriftsorganisasjon.¹⁶ Samiske reineiere utgjør en minoritet i den finske reindriftsorganisasjonen Paliskuntain Yhdistys.

På et felles møte mellom Lapin Sivistysseura og Saami Litto i 1947 ble et memorandum som inneholdt nødvendige offentlige tiltak for å sikre samenes framtid

16 Selv om samene i Finland ikke har lovfestet enerett til reindrift, slik det er i Norge og Sverige, er det estimert at en større del av samene i Finland på en eller annen måte er knyttet til reindrift (ca 25 – 30 %) enn samene i Norge og Sverige. Til forskjell fra Norge og Sverige, hvor det er bortimot umulig for andre samer enn reindriftssamer å komme inn i næringen, har samer i Finland en reell mulighet til å starte med reindrift så lenge de er bosatt innenfor et reinbeitedistrikt. (Sillanpää 2002)

utarbeidet. Dette møtet førte til at det ble oppnevnt en kommisjon for samiske saker i 1949. Kommisjonen la så fram forslag om etablering av sameparlamentet i 1972 (Sillanpää 1994).

Etableringen av Sameparlamentet førte til at samiske aktivister endret fokus fra politisk mobilisering til statsrettet samhandling. ”De fleste ikke-parlamentariske politiske organisasjonene forsvant etter hvert, og med dem også de kritiske og ”uansvarlige” stemmene. Dette er en viktig forklaring på den komparative tause og svake opposisjon til de finske samene.”¹⁷ (Eriksson 1997, s 98).

Med etableringen av riksorganisasjonen Suoma Sámi Guovddássearvi (finske samers sentralforbund) i 1996, fikk finske samer igjen en organisasjon med alle samer som målgruppe. Suoma Sámi Guovddássearvi er medlem av Samerådet. Virksomheten finansieres stort sett av øremerkede midler, noe som gir dårlige økonomiske rammebetingelser. Uten en rimelig driftsfinansiering vil det ikke være mulig å få til utvikling av en slagkraftig samisk politisk organisasjon i Finland.

Når det gjelder hvem som har drevet samiske spørsmål framover i Finland, sier Sillanpää: ”*Den finske staten har, i enkelte henseende, vært den instrumentelle maskinen i mobiliseringen av en kollektiv samisk politisk identitet ved at den gjennom et regjeringsdekret i 1973 etablerte Delegationen för sameärenden (eller ”sameparlamentet”)*”¹⁸ (Sillanpää 1994, s 58). Framskrittene kan derfor fortolkes som at ”*pro-samiske byråkrater i ministeriene kan ha hatt betydelig innvirkning for å få reformer i stand.*” (Jernsletten 1994). Den samepolitiske utviklingen på finsk side ser altså ut til å være spesiell sammenlignet med Sverige og Norge, hvor utviklingen er et resultat av samiske krav.

5.1.1 Sameparlamentet (1972 – 1995)

I 1972 ble det første valget til Delegationen för sameärenden (sameparlamentet) avviklet som prøveordning. Det første ordinære valget fant sted i 1975 og det første sameparlament trådte sammen på nyåret 1976. Parlamentet hadde 20 representanter og var de finske samenes røst i Samerådet. Etter 1972 framsto Sameparlamentet som det samlende organet for finske samer. Det var da også herfra samiske initiativ overfor myndighetene kom, og som førte til at ”Riksdagens konstitusjonskomité siden 1976 [har] fremmet en rekke meldinger.”¹⁹ (Sillanpää 1997, s 206). Sameparlamentet ble erstattet av Sametinget i 1995.

5.1.2 Sametinget i Finland

Den finske Riksdagen vedtok i 1995 en Sametingslov (lov nr. 974) hvor det ble vedtatt å etablere et sameting. I lovens § 1 slås samenes status som urfolk fast. Dette var en viktig statusendring for parlamentet og det samiske folket i Finland.

Sametinget har 21 representanter og fire vara. Sameloven fastsetter at Sametinget skal være ledet av en ordfører og to viseordførere (Sameloven 11 §). Av de ordinære representantene skal det være minst tre representanter og en vara fra hver av kommunene innenfor det samiske ”hembygdsområdet” (§ 4). Valg til Sametinget skjer hvert fjerde år. Hele Finland utgjør en valgkrets. En kandidat må være foreslått av tre andre personer. Valgene er derfor rene personvalg hvor ”*Familie, venner og naboer ser ut til å danne velgergrunnlaget*” (Eriksson 1997, s 140).²⁰ Kandidatene representerer ingen partier eller grupperinger, og det finnes derfor heller ikke noe partiapparat rundt sametingsrepresentantene. Ettersom det bare er én samisk riksorganisasjon i Finland, forventes det at Sametinget blir dominerende på den samepolitiske arenaen også i tiden som kommer.

17 Min oversettelse av: ”Most nongovernmental political organizations eventually died, and with them also critical and ”irresponsible” voices. This is an important explanation for the comparatively quiet and weak opposition of Finnish Sami.”

18 ”In some ways, the Finnish state has been the instrumental force in the mobilization of a collective Sami political identity when, by means of a Cabinet Decree in 1973, it created the Sami Delegation (or ”Sami Parliament”).”

19 Min oversettelse av: ”In response to lobbying efforts by Sami activists in Finland, the Constitutional Committee of the Eduskunta has, since 1976, issued a number of statements (...)”

20 Min oversettelse av: ”Family, friends and neighbours seem to be the electoral basis.”

5.2 Den samiske kanal i Sverige

Den første samiske landsorganisasjonen i Sverige, Same Ätnam²¹ ble stiftet i 1945. Denne organisasjonen har som hovedmål å fremme interessene til samer som ikke er knyttet til reindrift. I 1950 ble Svenska Samernas Riksförbund²² etablert for å ivareta reindriftssamenes interesser. Begge organisasjonene har vært representert i statlige utvalg som har behandlet samiske spørsmål. I tillegg ble Saminuorra etablert i 1963 og Landsförbundet Svenska Samer i 1980. Siden dette har riksorganisasjonene Renärarförbundet og Samerna også blitt etablert.

Kravet om etablering av et Sameting i Sverige ble fremmet av Same Ätnam og Svenska Samernas Riksförbund gjennom et brev til regjeringen i 1981. Bakgrunnen for svenske myndigheters vilje til å etablere et Sameting finnes i den generelle internasjonale utviklingen av minoritets- og urfolks-spørsmål, i tillegg til dommene i Skattefjällsmålet og dels Alta-saken på norsk side (Nystø 1993a).

5.2.1 Sametinget i Sverige

Utredningen om samiske spørsmål i Sverige førte til opprettelsen av Sametinget gjennom Sametingsloven (SOU 1989:41). Andre samiske krav, så som grunnlovsfesting av urfolksstatus, eller ratifisering av ILO-konvensjon nr. 169 ble ikke imøtekommet. Det ble også understreket at Sametinget skulle være et myndighetsorgan underlagt den svenske regjeringen og ikke primært et organ for samisk selvstyre. Den første presidenten i det svenske Sametinget har oppsummert dette slik: *"Alle gode intensjoner om å anerkjenne samene som et folk og foreskrive en form for selvbestemmelse kom ikke lengre enn til en Sametingslov som kun har til hensikt å regulere Sametinget"*²³ (Åhrén 1994, s 37).

Det første Sametinget i Sverige ble åpnet i 1993. Sametinget har 31 representanter som velges hvert fjerde år. Hele Sverige er én valgkrets. Samiske organisasjoner

bestemte tidlig at man ikke ønsket å stille til valg gjennom svenske nasjonale partier. I stedet er det blitt etablert egne partier enten utgått fra samiske organisasjoner eller etablert i forbindelse med valg. Registrering av partier, grupper eller annen sammenslutning, som vil stille lister, skal skje hos valgnevnda. For valgperioden 2001-2005 var ni partier representert, mens det for perioden 2005-2009 er seks.

Etter forslag fra Sametinget oppnevner regjeringen ordfører for Sametinget (sametingsloven 2§). Begrunnelsen for dette er at *"Den allmänna regeln är att en statlig förvaltningsmyndighets chef tillsätts av regjeringen"* (Prop. 1992/93:32 Bilaga 1, s 45). Sametinget skal i tillegg selv velge et styre på inntil syv representanter og syv vara (4 §) med ansvar for den løpende virksomheten. I henhold til lovens 5a § kan plenum trekke tilbake støtten til styrets representanter dersom majoriteten i styret ikke samsvarer med majoriteten i Sametingets plenum.

Det svenske lagtinget besluttet, i sametingsloven § 1, å opprette et Sameting *"med oppgift främst att bevaka frågor som rör samisk kultur i Sverige"*. I lovens kap. 2, § 1 er Sametingets oppgaver listet opp. Dette omfatter å fordele statlige midler til samiske kulturtiltak og organisasjoner, oppnevne styret for sameskolen, lede det samiske språkarbeidet, medvirke i samfunnsplanleggingen og se til at samiske behov ivaretas – herunder reindriftsnæringens interesser, og til slutt informere om samiske forhold. En så konkret opplisting av oppgaver i sameloven, synliggjør og understreker at Sametinget i Sverige er en statlig forvaltningsmyndighet. Men samtidig er Sametinget også et samisk folkevalgt organ. *"Det er utvilsomt en umulig situasjon. Hvis et parlament som representerer en etnisk minoritet skal ha et minimum av legitimitet og vise et minimum av makt er det opplagt at det ikke samtidig kan representere hovedmotparten, i dette tilfelle staten"*²⁴. (Eriksson 1997, s

21 www.same.net/~same.atnam/index.htm

22 www.sapmi.se/ssr/index.html

23 Min oversettelse av: "All those good intentions to acknowledge the Samis as a people and provide them with a kind of self-determination got no further than the introduction of the Sami Assembly Act, the purpose of which is merely to regulate the Sami Assembly"

24 Min oversettelse av: "It is undoubtedly an impossible situation. If a Parliament representing an ethnic minority is to enjoy any legitimacy and to show any kind of power, it is obvious that it cannot at the same time represent its major opponent, in this case the state."

162). Denne todelte og motsetningsfylte rollen er fastsatt i Sametingsloven.

5.3 Den samiske kanal i Norge

Den første landsdekkende samiske hovedorganisasjonen, Norske Reindriftssamers Landsforbund²⁵ ble etablert i 1948. I 1968 ble Norske Samers Riksforbund²⁶ stiftet for å representere alle samer, og har siden arbeidet for samiske rettigheter, blant annet har kravet om et eget folkevalgt organ og samiske landrettigheter stått sentralt. Samenes Landsforbund ble stiftet i 1979, i forbindelse med Alta-saken. Organisasjonen er imot alle krav om historiske samiske rettigheter, også opprettelsen av Sametinget. I 1993 ble Samenes folkeforbund²⁷ etablert av utbrytere fra Samenes Landsforbund som ønsket å delta i Sametingsvalgene.

Alta-saken tvang myndighetene til å sette samiske spørsmål på dagsorden gjennom flere store utredninger om samiske kulturelle og juridiske rettigheter. I denne prosessen var både Norske reindriftssamers landsforbund og Norske samers riksforbund sentrale.

5.3.1 Sametinget i Norge

Sametinget ble åpnet i 1989. Det velges 41 representanter fra tretten valgkretser med tre representanter fra hver valgkrets.²⁸ Det er valg hvert fjerde år samtidig med stortingsvalget. Representantene velges fra lister utgått fra samiske riksorganisasjoner, norske politiske partier og lokale lister. Den daglige virksomheten ledes av sametingspresident og sametingsråd som utgår fra det flertall som til enhver tid er rådende i plenum. Sametingets plenumsmøter ledes av et møtelederskap.

Både samiske organisasjoner, norske partier og lokale lister har stilt med kandidater til sametingsvalgene i Norge. At samer har stilt til valg på lister under norske partiers navn er en særegenhet for det norske Sametinget sammenlignet med Sametingene

i Sverige og Finland. Alle partier som er representert på Stortinget har vært representert i floraen av lister til Sametingsvalget. Hittil har samiske representanter for tre norske partier vært innvalgt. Arbeiderpartiet har hatt representanter på Sametinget fra første valgperiode. Partiet har utarbeidet regler for partiets samepolitiske arbeid. Disse regulerer blant annet partiets nominasjonsprosess og virksomhets- og ansvarsområde for partiets "Samepolitiske råd".²⁹ Mandatet er å gi råd til partiets stortingsgruppe, eventuelt partiledelse i departementene, samt til partiets gruppe på Sametinget. Partiets samepolitiske manifest (prinsipper) vedtas av landsmøtet. Så fremt leder for Samepolitisk råd ikke er medlem i Aps sentralstyre, har vedkommende møterett i samepolitiske saker. Senterpartiet har vært representert på Sametinget siden 1993. Partiet har også etablert formelle strukturer gjennom et "samepolitisk råd"³⁰ og gjennom bestemmelser om dette rådet i "Senterpartiets lover". Samepolitisk råd er representert i landsstyret og innkalles til landsmøtet. Rådet har ansvar for valgprogrammet til Sametingsvalgene. Partiet Høyre har vært representert på Sametinget siden 2001.

Norske politiske partiers lister til Sametingsvalget har bidratt til å synliggjøre samiske spørsmål, aktivere de samiske medlemmene og få utarbeidet samepolitiske programmer.

25 <http://www.nrl-nbr.no/>

26 <http://www.nsr.no/>

27 <http://www.samene.no>

28 Forslag til ny valgordning ble lagt frem 4. april 2007. Eventuelle endringer i valgordningen vil bli iverksatt ved valget i 2009.

29 <http://www.ap-sametingsgruppe.no/>

30 www.senterpartiet.no

6. VEIER FOR INNFLYTELSE

Selv om Sverige, Finland og Norge kan framstå som relativt homogene land utenfra, er det likevel historiske og kulturelle forskjeller landene imellom. Slike forskjeller gjenfinnes i det offentlige rom, både når det gjelder politiske og forvaltningsmessige tradisjoner.

Sverige og Finland har ennå ikke hatt noen dyptgripende samfunnsdebatt om forholdet mellom samene og staten. I Norge fikk man en legitimitetskrise mellom norske samer og den norske stat i forbindelse med konflikten over utbyggingen av Alta/Kautokeino-vassdraget, noe som skapte en heftig debatt og medførte at norske myndigheter ble tvunget til å ta sin samepolitikk opp til revurdering. Samene i Sverige og Finland har ikke klart å konfrontere de nasjonale myndighetene på samme måte.

6.1 Nasjonale parlamenter, partier og samene

Samisk innflytelse på beslutninger i nasjonale folkevalgte organ er avhengig av en rekke faktorer. En av disse er hvor opptatt de nasjonale partiene er av samepolitiske spørsmål, og i hvilken grad de har programfestet dette. En annen variabel er samisk engasjement, og hvor aktive medlemmene er når det gjelder å få satt samepolitiske spørsmål på den partipolitiske dagsorden. Herunder hører også om samer blir nominert og valgt til nasjonale parlamenter på grunnlag av vedtatte samepolitiske standpunkter i partiene. Disse variablene sorterer i denne utredningen under den direkte kanalen.

Samisk innflytelse kan også utøves gjennom de folkevalgte Sametingene, her kalt den indirekte kanalen. Denne innflytelsen

er strukturell gjennom direkte valg av samiske representanter til sametingene. De formelle rammeverkene og Sametingenes egne evner til å skape innflytelsesrom i forhold til nasjonale myndigheter bestemmer hvor effektiv denne formen for innflytelse blir.

Samenes innflytelse på de nasjonale parlamentene gjennom nasjonale partier i de tre nordiske landene har en relativt sammenfallende historikk. De siste 20 – 30 årene har utviklingen imidlertid gått i forskjellige retninger. Spesielt samene på norsk side har klart å få mer sentrale roller i flere partier.

Partiene har også forpliktet seg gjennom vedtatte samepolitiske programmer i varierende grad på finsk, svensk og norsk side. En klar fordel med et partipolitisk engasjement er at samene dermed kan utøve direkte innflytelse på partienes standpunkter. At samepolitikk settes inn og utvikles i forhold til partipolitisk ideologi kan være en spore til meningsbrytning og meningsutvikling hos alle parter. Samtidig kan man ikke se bort fra den kjensgjerning at samiske medlemmer i nasjonale partier alltid vil være i mindretall. Partiflertallets vedtak er retningsgivende også for samiske partimedlemmer. Dette kan skape problemer i saker der majoritetsstyrets prioriteringer går på tvers av samiske interesser. Samiske medlemmer kan ende opp som "gisler" og gi legitimitet til en politikk som ikke er i overensstemmelse med overordnede samiske samfunnsinteresser.

Samene på svensk og finsk side har ikke engasjert seg i nasjonale partier i samme grad som på norsk side. Svenske samer retter sin virksomhet mot Riksdagen gjennom de samiske organisasjonene, mens finske

samer bruker Sameparlamentet.

Også Sametingene i Sverige, Finland og Norge har utviklet seg forskjellig. Dette vil sannsynligvis ha betydning for den framtidige utviklingen i de tre landene, men også for organenes innflytelsesmuligheter overfor nasjonalforsamlingene.

6.2 Samene og kanaler til de nasjonale parlamentene

De tre modellene nedenfor gir en oversikt over samenes forhold til de nasjonale parlamentene.

De samiske organisasjonene i Finland har ikke økonomiske ressurser til å kunne fungere som effektive pressgrupper. Som figuren nedenfor viser, har ingen lokale eller nasjonale samiske organisasjoner offisiell tilknytning til Sametinget gjennom valgkanalen.

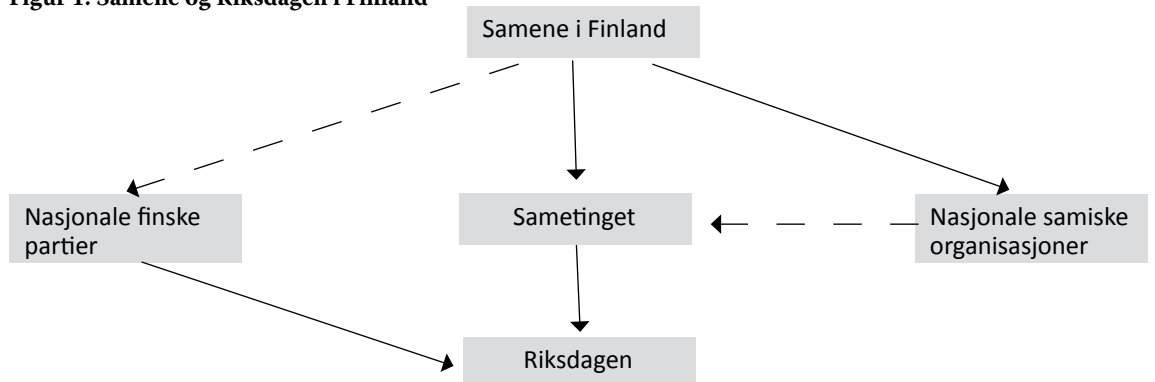
Sametingsvalget er organisert som et rent personvalg. Kandidatene behøver ikke forplikte seg til noe program og står hel-

ler ikke til ansvar for noen medlemsorganisasjon. Samene i Finland har hittil ikke utfordret de finske partiene til å klargjøre sine samepolitiske standpunkter, og partiernes forpliktelse til å fungere som kanaler til Riksdagen er derfor små. Det finske Sametinget står følgelig overfor store utfordringer når det gjelder å ivareta samiske interesser.

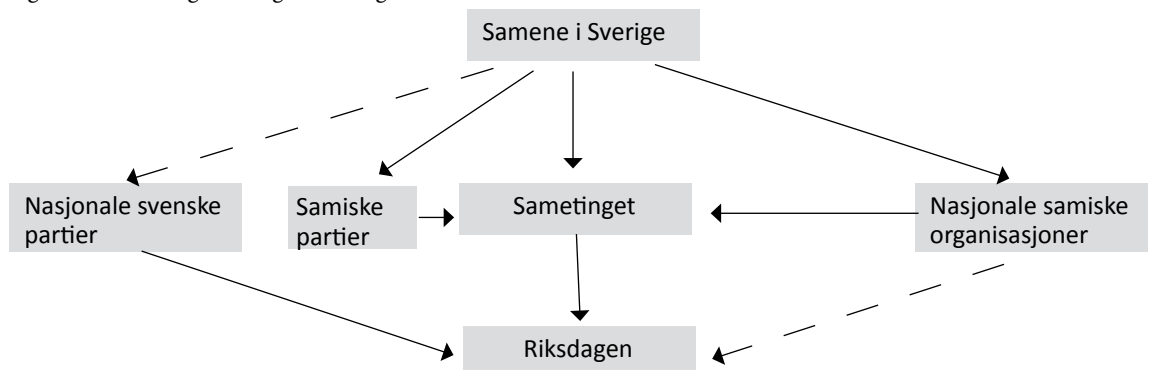
Svenske samer har en relativt svak tilknytning til nasjonale svenske partier. Partiene har svært få eller ingen samiske medlemmer som jobber aktivt og strukturert med samepolitikk. Flere partier har imidlertid utarbeidet samepolitiske programmer som de er politisk forpliktet i forhold til.

De svenske samiske organisasjonene har tradisjon for å jobbe opp mot svenske myndigheter, både ved lobbyvirksomhet og som part i ulike forhandlinger. Denne posisjonen antas å ha bli svekket etter at Sametinget ble etablert, med unntak av

Figur 1: Samene og Riksdagen i Finland

Figur 2: Samene og Riksdagen i Sverige

reindriftas organisasjoner. Samtidig deltar disse organisasjonene også i Sametinget gjennom samiske partier.

Hovedlinjen for innflytelse for de svenske samene forventes derfor å være Sameetinget. Sametinget i Sverige har imidlertid hatt relativt stramme formelle rammer for sitt politiske handlingsrom ved at svenske myndigheter i hovedsak oppfattet tinget som et statlig forvaltningsorgan.

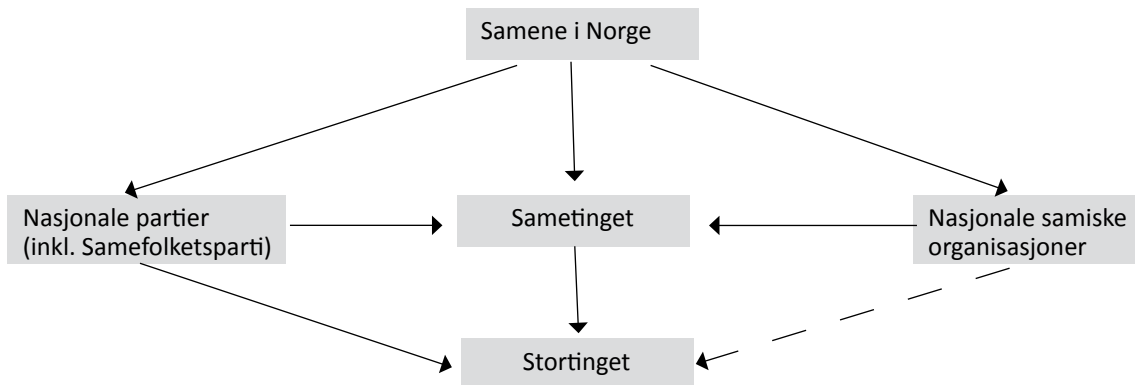
Som figuren nedenfor viser har samene i Norge flere veier inn til det nasjonale parlamentet.

Den viktigste kanalen før Sametinget ble opprettet var de nasjonale samiske organisasjonene. Denne rollen har blitt redusert etter etableringen av Sametinget, med unntak av Norske Reindriftssamers Landsforbund som er statens forhandlingspart

for spørsmål knyttet til reindriftsnæringen.

De norske nasjonale partiene er en åpen kanal. Her har det skjedd en rivende utvikling siden etableringen av Sametinget. Fordelen med en slik kanal er at det skapes flere areaer for utviklingen av samepolitikk, og at norske partipolitikere sterkere kan ansvarliggjøres. Det kan også være knyttet ulemper til et system hvor norske partier både er i Sametinget og i Stortinget. For eksempel kan partiene på Stortinget ta større hensyn til hva partiets sameingsmedlemmer mener i en sak, enn hva Sametinget uttrykker i sine flertallsvedtak. Så langt har det vært få spor av en slik utvikling i forholdet mellom Sametinget og Stortinget.³¹

Figur 3: Samene og Stortinget i Norge

³¹ Stortingets arbeid med Finnmarksloven, hvor Stortingets justiskomiteé konsulterte henholdsvis Sametinget og Finnmark fylkesting, viste derimot at Sametinget har en betydelig innflytelse i de tilfeller hvor Sametingets flertalls- og mindretallskonstellasjon opptrer som én enhet utad.

7. AVSLUTNING

Når fokus blir rettet utelukkende på nasjonale parlament, er det ikke mulig å fange opp alle innflytelseskanaler samene kan benytte på den nasjonale, regionale og lokale politiske arena. Samenes har flere muligheter enn bare nasjonale parlament eller Sameting. De deltar lokalt og regionalt ved å avgi stemme og stille til valg. Deltakelsen er imidlertid sterkest på lokalnivå, sannsynligvis fordi det er lettest å komme i posisjon her. Det ligger også mye makt og mulighet til innflytelse i kommunestyrene. Man har sett eksempler på at representanter for samelister har kommet i vippeposisjon og dermed har kunnet stille betingelser langt ut over det som antall representanter skulle tilsi. Samene har også mulighet til å påvirke gjennom administrative stillinger i sentral-, regional- og lokalforvaltning, og gjennom oppnevninger i ulike offentlige råd og utvalg. Disse forholdene er imidlertid utenfor denne utredningens mandat.

Når det gjelder nasjonal innflytelse er det mange faktorer som spiller inn. Historisk sett er det skapt en ny situasjon etter andre verdenskrig. Spesielt i de to siste tiårene på 1900-tallet fant det sted en positiv utvikling når det gjaldt samisk deltakelse på ulike politiske og administrative arenaer. Fra statenes side har man sett en økende aksept for kulturell pluralisme på gruppenivå, og at folkegrupper skal ha reell innflytelse over sin egen situasjon. Som utredningen viser, har samene både en direkte og en indirekte kanal. Forutsetninger og funksjon er imidlertid ulike, noe som gjør at også innflytelsesgraden varierer.

Denne utredningen er en beskrivelse av noen sider ved dagens situasjon. Ut fra utredningens omfang har det ikke vært

mulig å foreta en drøfting av hvor reell den samiske innflytelsen faktisk er.

Litteraturliste

- Aikio, Pekka (1994): "Development and the political Status of the Sámi People of Finland" i *Majority-Minority Relations, The case of the Sami in Scandinavia*, Diedut nr. 1
- Broderstad, Else Grete (1999): "Samepolitikk: Selvbestemmelse og medbestemmelse" i *Makt- og demokratiutredningen*, Rapport 8 Makt, demokrati og politikk – bilder fra den samiske erfaringen
- Dahlström, Edmund (1974): "Den samiske minoriteten i Sverige" i Lars Svonni (red.): *Samerna – ett folk i fyra länder*, Bokförlaget Risma
- Drivenes, Einar Arne og Regnor Jernsletten (1994): "Det gjenstridige Nord-Norge. Religiøs, politisk og etnisk mobilisering 1850- 1990 i Einar-Arne Drivenes, Marit Anne Hauan og Helge A. Wold (red). *Nord-norsk kulturhistorie. Det gjenstridige landet*, Gyldendal norsk forlag, Oslo
- Eriksson, Johan (1997): *Partition and Redemption, A Machiavellian Analyses of Sami and Basque Patriotism*, Umeå University, Sweden
- Heidar, Knut og Einar Berntzen (1993): *Vesteuropeisk politikk*, Universitetsforlaget Oslo
- Hætta, Odd Mathis (1998): *Sametinget i navn og tall, høsten 1997-høsten 2001*, Sametinget
- Jernsletten, Regnor (1995): "The (Nordic) Sámi Council and National Sámi Associations", Paper presented at the Second International Congress of Arctic Social Sciences (ICASS II), Rovaniemi, May 29th – June 6th
- Jernsletten, Regnor (1994): "Samisk etnopolitisk mobilisering i et komparativt perspektiv", Innledning på seminaret "Samene – urfolk mellom tradisjon og medernitet", 11. november 1994, arrangert av Senter for samiske studier
- Magga, Ole Henrik (1994): "Sámi Past and Present and the Sámi Picture of the World" i Lassi Heininen (ed.) *The Changing Circumpolar North: Opportunities for Academic Development*, Arctic Centre Publications, Rovaniemi
- McGill, Georgina (1996-97): "Reserved Seats in Parliament for Indigenous Peoples . the Maori Example", Departement of the Australian Parliamentary Library, Research note 51
- Minde, Henry (1996): "The Saami Movement, the Norwegian Labour Party and Saami Rights", artikkel, Centre for Saami Studies, Tromsø, September 3rd
- Minde, Henry (1995): "The International Movement of Indigenous Peoples. An Historical Perspective", i Brantenberg Hansen og Minde (red.): *Becoming Visible, indigenous Politics and self-government*, Centre for Sámi Studies, Tromsø
- Minde, Henry (1980): "Samebevegelsen, det norske arbeiderparti og samiske rettigheter" i Trond Thuen (red): *Samene, urbefolkning og minoritet*, Universitetsforlaget
- Myrvoll, Marit (1999): *Samene – et folk i fire land*, Samisk utdanningsråd
- Mörkenstam, Ulf (1999): Om "Lapparnas privilegier": föreställningar om samiskhet i svensk samepolitikk 1883-1997, Stockholm: Stockholm universitet, Statsvetenskapliga institutionen
- Nordisk samekonvensjon, utkast fra finsk-norsk-svensk-samisk ekspertgruppe, avgitt 26. oktober 2005
- Nystø, Nils Jørgen (1993) (a): "Sametinget og sameloven i nordisk perspektiv", i *Forvaltningen av samiske interesser i 1990-årene*, Universitetet i Tromsø, Institutt for samfunnsvitenskap, stensilhefte A nr. 63, 1993
- Nystø, Nils Jørgen (1993) (b): *Nasjonalstat og minoritet*, Hovedfag, Universitetet i Tromsø
- Oskal, Nils (1998): "Urfolksvern og demokrati: om det moralske grunnlaget for samiske rettigheter. Noen betraktninger om Samerettsutvalgets innstilling (NOU 1997:4) med vekt på grunnsynet" i Else Grete Broderstad (red.) *Samisk rettigheter – utfordringer lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt*, Skriftserie nr. 5, Senter for samiske studier, Universitetet i Tromsø
- Pettersen, Torunn (2004): [Retten til kunnskap om seg selv. Tilrettelegging for bruk av talldata om samene som gruppe - noen normative begrensninger og mu-](#)

[ligheter. Arbeidsnotat](#). Guovdageidnu/ Kautokeino, Sámi Instituhtta/Nordisk Samisk Institutt.

Rantala, Leif (2003): i Nordisk *samekonvensjon: utkast fra finsk – norsk – svensk – samisk ekspertgruppe*: oppnevnt 13. november 2002, avgitt 26. oktober 2005, Oslo: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Ravna, Øyvind (2002). *Kampen om tundraen. Nenetserne og deres historie*. Sámi Instituhtta, Diedut nr 4/2002

Sillanpää, Lennard (1997): "A Comparative Analysis of Indigenous Rights in Fennoscandia" i *Scandinavian Political Studies*, vol. 20 No 3-1997

Sillanpää, Lennard (1994): *Political and administrative responses to sami self-determination*, SSF Commentationes Scientiarum Socialium 48 Helsinki

Sjølin, Rolf (2002): *En studie i ickemakt. Samer och samefrågor i svensk politikk*, Sámi Instituhtta

Sjølin, Rolf (1996): *Samer och Samefrågor i Svensk politik. En studie i ickemakt*, Umeå universitetet

Åhrén, Ingvar (1994): "Political Development in Sápmi" i *Majority-Minority Relations, The case of the Sami in Scandinavia*, Diedut nr. 1, 1994

IWGIA (2002): *The Indigenous World 2001-2002*, Copenhagen

Sverige:

- Regeringens proposition 1992/93:32 *Samerna och samisk kultur m.m.*
- Sametingslag av 1992 (SES 1992: 1433)
- SOU 2002:77 Sametingets roll i det svenska folkstyret
- SOU 1999:25 Samerna – et ursprungsfolk i Sverige
- SOU 1989:41 Samerätt och Sameting

Norge:

- Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) 12. juni nr. 56, 1987
- St.meld nr. 52 (1992-93) Om norsk samepolitikk
- NOU 1984:18 *Om samenes rettsstilling*

Finland:

- Sametingslagen av 17. Juni 1995 (974/95)

Web-sider:

Den svenske regjering:

www.regeringen.se

Sámi radio:

www.saamiweb.org

Sametinget i Sverige:

www.sametinget.se

Norske samers riksforbund:

www.nsr.no

Sami ätnam:

www.same.net/~same.atnam/index.htm

Svenska Samers Riksforbund:

www.sapmi.se/ssr/index.html

Norske reindriftssamers landsforbund:

www.nrl-nbr.no/

Samenes folkeforbund:

www.samene.no

Det norske arbeiderparti:

www.dna.no

Senterpartiet:

www.senterpartiet.no

Eva Josefsen

er utdannet statsviter fra Universitetet i Tromsø hvor hun skrev hovedoppgave om samiske spørsmål i to departement i Norge. Hun er ansatt som forsker ved forskningsinstituttet Norut NIBR Finnmark i Alta, Norge, hvor hun holder på med doktorgraden “Politisk desentralisering, regioner og urfolk - en studie av samepolitikkenes plass i regionaliseringsprosesser i nord”.